

در بین صفات خداوند متعال، صفت علم، اشرف صفات و اسم العالم، اعظم اسمای صفاتیّه است. بیشتر اسما و صفات جمالیّه و جلالیه، به این اسم و اسم القادر و صفت قدرت برمی‌گردد؛ بنابراین ترتّین به زینت و زیور علم و آراسته شدن به این صفت، از اخلاق دیگر بالاتر و ارزنده‌تر است.

• نشان از خدا

نشان یافتن و نشان داشتن از خدا، همان دارا بودن اخلاق کریمه الهی است که مهم‌ترین و سرآمد آنها علم و قدرت، دانایی و توانایی است. این دو صفت، باهم ملازمت و مصاحبت ضروریه و تنگاتنگ دارند و افتراق آنها از یکدیگر ممکن نیست.

هر کجا دانایی باشد، توانایی هست و هر کجا توانایی باشد، دانایی هست. پس در میان آنچه بشر جسته و می -جوید و مطالب و خواسته‌هایی که دارد، خواسته و مطلوبی از علم بالاتر نیست که هر چه طالب آن، به مطلوب می‌رسد، باز طلبش بیشتر و به مطلوب واصل‌تر می‌شود.

قالَ مُؤَلّانا اَمیرُالمُؤمِنینَ علیه السلام: «کُلَّ وِعاَءٍ یُصِیْقُ بِما جُعِلَ فیهِ اِلّا وِعاَءُ العِلْمِ؛ فَانَّهٗ یَنْسِیغُ.(نهج‌البلاغه، حکمت ۴۵)

دانش‌آموزان و دانشجویان عزیز!فرصت راغنیمت بشمارید، درس بخوانید تا آگاهی و معرفت پیدا کنید. درس بخوانید تا خودتان و جامعه و اسلام را عزیز و سربلند کنید. درس بخوانید تا خودتان و دیگران را از ظلمت جهالت نجات دهید.

• دانش گره‌های بازنشده را باز نمایید

درس بخوانید، برای اینکه مشکلاتی را که در رشته‌های گوناگون علمی تاکنون لاینحل مانده، حل نمایید و با سرپنجه بینش و دانش گره‌های بازنشده از کار بشر را باز نمایید. درس بخوانید تا دانشمند شوید؛ بفهمید شما از دیگران در استعداد و نیل به مدارج عالیه کمال و معارج سامیه ابتکار و اختراع کمتر نیستید؛ بلکه قوی‌تر و رشیدترید. در اسباب و وسایل ظاهری، هیچ‌وسپله‌ای بر غلبه و پیروزی بر استکبار و استبداد قوی‌تر از علم نیست.

• آینده دنیا برای ملت‌های دانا

بدانید که دنیا و آینده آن برای ملت‌های عالم و داناست و این شمايید که باید ملت اسلام را به مجد و عزّت دبیرین و بیشتر از آن برسانید؛ (پس) همت‌ها را بلند کنید و نیل به همه مدارج علمی را قابل تحصیل بدانید.

خداوند متعال به بشر و این مخلوق هنوز هم ناشناخته، لیاقت تسخیر کائنات زمینی و آسمانی را عطا کرده یا به بیان دیگر، آنها را مسخر او گردانیده است. به پیش بروید و اسرار کائنات و آیات علم و قدرت خدا را کشف کنید. عزّت و قوّت و استقلال و هر چیز خوبی که فطرت سالم و پاک بشر، طالب آن است، با علم فراهم می‌شود و دلّت و ضعف و زیونی، نتیجه جهل و ناآگاهی است.

خود را برای اسلام و برای اعلاّی کلمه‌الله و برای حصول اهداف الهی، قرّانی و برای خدمت به محرومان و نجات مستضعفان آماده سازید و هر رنج و تلاشی را که در تحصیل علم متحمل می‌شوید، با نیت خالص و پاک آن را فی‌سبیل الله و در راه خدا و راه آسایش خلق خدا محسوب دارید تا از اجر و ثواب بسیار برخوردار شوید.

• همه در انتظار شما

بدانید که همه در انتظار شما هستند. خداوند متعال از شما سعی و عمل و مجاهدت می‌خواهد. اسلام و پیامبر عظیم‌الشان صلی الله علیه و آله در انتظار تحصیلات دبستانی و دبیرستانی و دانشگاهی و بعد هم تحقیقات علمی شما هستند. انمه طاهرین علیه السلام به‌خصوص حضرت بقیةالله، امام عصر - ارواح العالمین له‌الفداء - از شما انتظار دارند.

نظر همه و تمام جامعه به این مراکز علمی و کلاس‌های تعلیماتی و درس دوخته شده که شما چگونه عمل می‌کنید و چگونه تلاش می‌کنید و چگونه خود را برای خدمت به انسان‌ها آماده می‌نمایید؟

• پرهیز از معاشرت‌های بیهوده

سعی نمایید چنان باشید که از فهم و بینش بیشتر و آگاهی زیادتر لذت ببرید؛ اوقات خود را به بطالت، معاشرت‌های بیهوده و بعضی بازی‌ها و مسابقات بیهوده که کمالی از آن برای روح و جسم حاصل نمی‌شود و ارزش حقیقی انسان‌ها را بالا نمی‌برد، تلف نکنید. در پی کسب کمالات حقیقی و سیر الی‌الله باشید.

آیه کریمه: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا﴾ (مؤمنون، ۱۱۵) و﴿وَمَا هَذِهِ الْحَيَآةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوَ وَلَعِبٌ﴾ (عنکبوت، ۶۴) و مضامین بلند تعلیم نورانی قرآن را فراموش نکنید. از مالاها و مناهای پرهیز کنید و از سرگرم شدن به بازی‌های وقت بر بادده، خود را دور نگه‌دارید. بعضی از بازی‌ها موجب افت تحصیلی جوانان و دانش‌آموزان می‌شود؛ گرچه با نام تقویت فکر و ذهن باشد.

• توسل به حضرت مهدی علیه السلام

و به مولی‌الوری، حضرت بقیةالله، مولانا المهدی ارواح العالمین له‌الفداء متوسل باشید و بدانید که وجود مقدس و بزرگوار آن حضرت که امروز در این عالم، آیتی اعظم و اکبر از وجود او برای خدا نیست، از موفقیّت‌ی که نصیب شما می‌شود، بیشتر مسرور و خوشحال می‌گردند. همه شما فرزندان روحانی آن حضرت هستید و آن‌حضرت بیش از هر پدری توفیق فرزند را در علم و عمل و کسب کمال، دوستدار و خواهانند. اینجانب برای همه شما و عظمت بیشتر اسلام دعا می‌کنم و توفیق نظام اسلامی؛ خصوصاً مسئولان محترم آموزش‌وپرورش، دانشگاه‌ها و مراکز علمی را برای تعلیم و تربیت جامعه اسلامی مسئلت می‌نمایم.

والسلام علیکم ورحمة‌الله و برکاته

است، خودشان را نشان نداده است.»

«آیت‌الله‌العظمی سید جمال‌الدین گلپایگانی

آیت‌الله‌العظمی سید جمال‌الدین هاشمی گلپایگانی^۱ که از مراجع بزرگ عصر خود در نجف اشرف بودند، در تاریخ سوم جمادی الاولی ۱۳۷۵ هجری قمری برای معظّم‌له اجازه اجتهاد صادر نموده و مرقوم نموده‌اند که ایشان به بالاترین درجه اجتهاد و استنباط در احکام شرعیّه نایل گردیده‌اند و در آن اجازه بسیار عالی، ایشان را با القاب: العالم، العلم، العالم، الفاضل، الکامل، الهمام، علم‌الأعلام و حجة‌الاسلام، یاد فرموده و ستوده‌اند.

«آیت‌الله‌العظمی کاظمی خراسانی^۲

آیت‌الله‌العظمی آقای شیخ محمدعلی کاظمی خراسانی^۳ مقتر مرحوم محقّق نائینی، استاد آیت‌الله‌العظمی صافی در نجف، در نامه خود که در تاریخ یازدهم شوال ۱۳۶۴ هجری قمری از نجف به گلپایگان فرستاده‌اند، وی را با عنوان والای «عَلَمُ الْعِلْمِ وَمَنَازِلُهُ» یاد کرده و ایشان را که نجف را ترک کرده بود، به نجف فرا خوانده و این‌گونه مرقوم فرموده‌اند: «مفارقت امثال سرکار از نجف اشرف و خلّو جامعه علمیه، از آن، موجب تأثّر است؛ چون امروز جامعه علمیه، حاجت به امثال سرکار دارد که استعداد ذاتی را با حفظ ظاهر و التزام به نوامیس شرع مطهّر دارا و واجد هستید؛ علی‌هذا حتی‌المقدور اسباب حرکت را فراهم فرمایید. امید است بر عزم مراجعت باقی باشید و جدّاً سرکار را از حضرت حجة‌الاسلام آقای والد دامت برکاته تقاضا می‌کنم.»

«آیت‌الله‌العظمی جعفر سبحانی

ایشان راجع به جریان مراسم نماز بر پیکر پاک آیت‌الله‌العظمی سیدمحمّدرضا گلپایگانی گفته است: «بر جنازه مطهّر او پاک‌ترین و وارسته‌ترین فرد یعنی چهره بزرگوار فقیه، آیت‌الله صافی نماز گزار؛ فردی که در طول عمر، با قلم و بیان، در خدمت اسلام بوده و از عارفان وارسته‌ای که: (یذکرکم رؤیته) دیدار او، انسان را به یاد خدا می‌اندازد و معاشرت با او، بر فضل و دانش و تقوای مُعاشِر می‌افزاید.»

«آیت‌الله شیخ سلمان خاقانی (عالم بزرگ عرب)

«شرایط جالبی پیش آمد که پیر بزرگوری (آیت‌الله صافی) را دیدم که... درس، بحث، صید حقایق و تعمّق در تاریخ اسلام و در علوم اسلامی، او را فرسوده و لاغر ساخته بود؛ چه آنکه او از اُفت اسلامی است که پیروی کردن کورکورانه و بدون تحقیق را در اصول و فروع، حرام می‌دانند و تلاش و کوشش در تحقیق مطالب را تا مرز توان، لازم می‌شمرند... به از این حسن‌آشنایی که من شما را یافتم...»

• مرجعیت

آیت‌الله‌العظمی صافی، با وجود داشتن تمامی شرایط مرجعیت، کریمانه از آن گذشته بود؛ با ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی^۴ در آذرماه ۱۳۷۲هجری شمسی، بنا به تقاضاهای مکرر و اصرار پی‌دربی علما و مردم، بالاخره تصدی مرجعیت را پذیرفت. آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی نیز در وصیت‌نامه‌اش ـ بعد از تعیین فرزندان خود برای تصدی و مسئولیت انجام امور مؤسّسات عام‌المنفعه و غیره ـ چنین سفارش کرده است: «... و هر کجا که اذن فقیه لازم است، با اذن جناب مستطاب آیت‌الله آقای حاج شیخ لطف‌الله صافی ـ که من ایشان را مجتهدی مسلم و عادل می‌دانم ـ و پس از ایشان، با یکی از مجتهدین مسلم و عادل حوزه علمیه‌قم عمل گردد...»

شمّه‌ای از زندگانی آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی قزوینی

نوشتر خود، زبان به ستایش وی گشوده‌اند. بی‌گمان راه‌یابی وی در گره «اصحاب خاض استفتا» آیت‌الله بروجردی و آیت‌الله گلپایگانی و برگزیده شدن او از سوی امام امت برای عضویت در نخستین دوره «شورای نگهبان» و غیره، حاکی از عدالت، فقاہت و مدیریت والایی وی می‌باشد؛ اما آنچه که می‌توان تحت عنوان «از دیدگاه بزرگان» یادآور شد، بدین قرار است:

«امام خمینی^۵

«به مردم ابلاغ کنید که معظّم‌له مورد علاقه اینجانب هستند... «من هر شب برای شما دعا می‌کنم.»

«آیت‌الله‌العظمی حاج سید محمّدرضا موسوی گلپایگانی

«... من ایشان را مجتهدی مسلمّ و عادل می‌دانم...» «شما، آقای صافی را نشناخته‌اید؛ ایشان نایغه

و لیکن استادی که در ساختار شخصیت علمی و فکری معظّم‌له اثر بسیار سازنده‌ای داشته و وجود علمی ایشان به او وابستگی کامل دارد، زعیم عالی‌قدر شیعه آیت‌الله‌العظمی بروجردی^۶ است که ایشان مذّت هفده سال از آن‌حضرت در دروس و مباحث رسمی و در خلوت و جلوت و مناسبت‌های مختلف استفاده کرده و از اصحاب خاضّ استفتای ایشان بوده‌اند و در موارد بسیاری، پاسخ به مسائل مهم و یا تحقیق برخی از مباحث را به شخص ایشان ارجاع می‌فرمودند. و مذّت‌ها از ناحیه مرحوم آیت‌الله‌العظمی بروجردی^۷ امتحان خارج طلاب و فضلا را بر عهده داشتند.

«از منظر عالمان دین

در توصیف شخصیت قدسی و علمی آیت‌الله‌العظمی صافی، چه بسیار مراجع و دانشمندانی که با گفتار و

آیت‌الله‌العظمی حاج شیخ لطف‌الله صافی^۸ فرزند آیت‌الله آخوند ملا محمدجواد صافی^۹ در ۲۰ بهمن ۱۲۹۷ شمسی در شهر مذهبی و مجتهدخیز گلپایگان دیده به جهان گشود.

پدر بزرگوار و مادر مکرمه معظّم‌له والد معظّمشان آیت‌الله آخوند ملا محمدجواد صافی^{۱۰}، از علمای بزرگ و از اوتاد زمان و صاحب تألیفات ارزشمندی در فقه، اصول، کلام، اخلاق و حدیث بود و در زمینه هنرهای ارزشمندی چون؛ شعر و خوشنویسی نیز سرآمد بود. ایشان در جریان «نهضت مشروطیّت» وارد تهران شد و مورد استقبال شیخ فضل‌الله نوری و دیگر عالمان بزرگ تهران قرار گرفت؛ اما پس از شهادت شیخ فضل‌الله و تغییر اوضاع، به قم و گلپایگان مراجعت کرد و تا پایان عمر در زادگاهش اقامت نمود.

زهد، تقوا، عشق به ولایت و فضیلت‌های علمی اخلاقی آن بزرگ‌مرد، از یک‌سو و مواضع قدرتمندانه او در سنگر امر به معروف و نهی از منکر و جبهه‌گیری‌های صریحش در برابر افکار انحرافی، غیرمتدّیان، ظالمان و جابران آن روزگار از سویی دیگر، هر قدر که مردم گلپایگان را شیفته و مطیع محض او می‌نمود، هیئت حاکمه، خوانین و زورگویان را در برایش شکننده‌تر می‌کرد؛ چنان‌که آنها همیشه او را سدّ راه اعمال خلاف شرع و بدعت‌گذاری‌های خود دیده و تا زنده بود، از غیرت دینی و خشم الهی او می‌ترسیدند. آفتاب عمر آن عالم جلیل‌القدر در افق عصر بیست‌وپنجم رجب سال ۱۳۷۸، مصادف با شب شهادت حضرت امام موسی کاظم علیه السلام غروب کرد.

آخوند ملا محمدجواد صافی^{۱۱} از هم‌دوره‌ای‌های آیت‌الله‌العظمی بروجردی^{۱۲} و مورد احترام بسیار ایشان بودند که حتی یک وقتی به ایشان فرمودند: «من یک شب هم شما را (از دعا) فراموش نمی‌کنم.» والدّه مکرمه ایشان، بانوی فاضله، شاعره و فانیه در ولایت اهل‌بیت علیهم السلام دختر آیت‌الله آخوند ملا محمدعلی کاظمی خراسانی علیه السلام هم‌حجره و هم‌بحث آیت‌الله‌العظمی میرزای شیرازی^{۱۳} بودند.

• تحصیلات

معظّم‌له تحصیلات خویش را در رشته‌های ادبیات، کلام، تفسیر، حدیث و سطح (مکاسب و کفایه) در گلپایگان، ابتدا در خدمت عالم جلیل، آخوند ملاابوالقاسم مشهور به «قطب» و سپس در محضر والدشان ادامه دادند و از سال ۱۳۶۰ هجری قمری به قم حرم اهل‌بیت علیهم السلام مهاجرت نموده و باحضور در مجالس درس و بحث اساتید بزرگ حوزه و مطالعه و تدریس و تحقیق، به تکمیل تحصیلات و تحقیقات علمی خویش پرداختند. ایشان مدّتی به نجف اشرف مشرف شده و در جوار حرم مطهّر باب مدینه علم حضرت علی علیه السلام از محضر چند تن از مراجع بزرگ و فقهای عالی‌قدر استفاده نمودند.

اساتید معظّم‌له در قم عبارتند از حضرات آیات عظام:

- آقای حاج سیدمحمدتقی خوانساری؛
- آقای حاج سیدمحمد حبّث کوه‌کمره‌ای؛
- آقای حاج سیدصدرالدین صدر عاملی؛
- آقای حاج سیدمحمّدرضا موسوی گلپایگانی؛
- آقای حاج شیخ محمدکاظم شیرازی؛
- آقای حاج سید جمال‌الدین هاشمی گلپایگانی؛
- آقای حاج شیخ محمدعلی کاظمی خراسانی؛

تألیفات آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی علیه السلام

تألیفات و آثار معظّم‌له بیش از ۱۵۰ مجلّد می‌باشد که به برخی از مهم‌ترین آنها اشاره می‌کنیم:

- منتخب الأثر فی الامام الثانی عشر علیه السلام (سه جلد)؛
- مع الخطیب فی خطوطه العریضه؛
- صوت الحقّ و دعوة الصدق؛
- لمحات فی الکتاب و الحدیث والمذهب (سه جلد)؛
- بیان الأصول (سه جلد)؛
- أمان الأمة من الضلال والاختلاف؛
- العقیده بالمهدویة؛
- جلاء البصر لمن يتولّى الأئمة الاثنی عشر علیهم السلام؛
- القران مصون عن التحریف؛
- رسالة قيمة حول عصمة الأنبياء والأئمة علیهم السلام؛
- عنوان صحيفة المؤمن؛
- سبط المصطفی؛
- ارث الزوجة؛
- التعزیر؛ أحكامه و ملحقاته؛

- الاحکام الشرعیة ثابتة لا تتغیر؛
- مع الشیخ جادالحق فی إرث العصبه (مسألة التعصّب)؛
- ایران تسمع فتجب؛
- رسالة فی حکم نکول المدعی علیه عن الیمین؛
- حدیث افتراق المسلمین علی ثلاث و سبعین فرقة؛
- من لهذا العالم؟؛
- رسالة فی تفسیر آية التطهیر؛
- رسالة فی ضرورة وجود الحكومة أو ولاية الفقهاء فی عصر الغیبة؛
- بحث حول الإستقسام بالألزام (مشروعية الاستخارة)؛
- بین العلمین الشیخ الصدوق والشیخ المفید؛
- رسالة القرعة (التداعی فی مال من دون بینة ولا ید)؛
- النقد اللطیفة علی الکتاب المستسی بالأخبار الدخیلة؛
- رسالة فی البداء؛

- إلی هدی کتاب الله؛
- فقه الخمس؛
- فقه الحج (چهار جلد)؛
- البكاء علی الإمام الحسین علیه السلام؛
- تفسیر آية الإنذار؛
- هدایة العباد (دو جلد)؛
- جامع الأحکام (دو جلد)؛
- ولایت تکوینی و ولایت تشریعی؛
- پرتوی از عظمت امام حسین علیه السلام؛
- شهید آگاه؛
- الهیات در نهج‌البلاغه؛
- رسالة فی معاملات المستحدّثه؛
- نیایش در عرفات؛
- راه اصلاح یا امر به معروف و نهی از منکر؛
- سیر حوزه‌های علمی شیعه؛
- نوید امید و امان؛
- پاسخ به ده پرسش؛
- سبط المصطفی حج؛
- عالی‌ترین مکتب تربیت و اخلاق یا ماه مبارک رمضان؛

- اصالت مهدویت؛
- تجلیّ توحید در نظام امامت؛
- پیرامون معرفت امام؛
- عقیده نجات‌بخش؛
- به‌سوی دولت کریمه؛
- ندای اسلام از اروپا؛
- به‌سوی آفریدگار؛
- انتظار، عامل مقاومت و حرکت؛
- فروع ولایت در دعای ندبه؛
- وابستگی جهان به امام زمان علیه السلام؛
- معرفت حجت خدا؛
- در آرزوی وصال؛
- زندگانی بوداسف؛
- اعتبار قصد قربت در وقف؛
- تفسیر آیه فطرت؛
- زندگانی جابرین حیّان؛
- پیرامون روز تاریخی غدیر؛
- مقدمه‌ای بر ترجمه کتاب «مقتضب الأثر»؛
- امامت و مهدویت؛

- حول دیات ظریف ابن‌ناصح؛
- شرح حدیث عرض دین؛
- رمضان در تـاریخ (حوادث تاریخی)؛
- نگرشی بر فلسفه و عرفان؛
- معارف دین (سه جلد)؛
- باورداشت مهدویت؛
- استفتائات پزشکی؛
- استفتائات حجّ (مشمّتل بر هزار مسأله)؛
- حاشیه بر عروة الوثقی؛
- رسالة توضیح‌المسائل؛
- مناسک حجّ؛
- احکام نوجوانان؛
- مناسک عمره مفرده؛
- حدیث یبیداری (مجموعه پیام‌ها)؛
- صراط مستقیم؛
- فخر دوران؛
- ارمغان شهید؛
- زن در پرتو اسلام.